

ВИДОВИТЕ ОД РОДОТ *SPIRAEA L.* ВО ПАРКОВИТЕ И ДРУГИТЕ ЗЕЛЕНИ ПОВРШНИ ВО СКОПЈЕ

Јасминка РИЗОВСКА АТАНАСОВСКА¹⁾

АПСТРАКТ

Меѓу најинтересните цветни видови грмушки во парковите и зелените површини воопшто, се оние од родот *Spiraea L.* Тие се особено ценети во уредувањето на слободните зелени простори, посебно ако се сака да се потенцира одреден дел од нив, бидејќи различните бои на цветовите, нивната градба, листовите и секако целокупниот хабитус ги прават интересни за просторот наоколу. Тие се значајни во озеленувањето на најразлични типови зелени површини и со право се сметаат за едни од најценетите видови.

Клучни зборови: *Spiraea L.*, паркови, зелени површини, слободни зелени простори, озеленување, бои на цветови, листови, хабитус.

1. ВОВЕД

Меѓу особено впечатливите и интересни видови на зелените површини се вбројуваат и видовите од родот *Spiraea L.* кои можат да се сретнат во речиси сите типови зеленило кај нас. Тие го привлекуваат вниманието со своите цветови кои се собрани заедно во соцветија и распоредени долж гранчињата.

Овој род во себе содржи околу 80-100 видови широколисни или полузимзелени грмушки, кои потекнуваат од Европа, Азија и Северна Америка односно Мексико. Нивните цветови кои се појавуваат на пролет и во лето, се особено декоративни и по боја се најчесто бели, розеви или црвени. Тие се ситни и собрани во соцветија. Но освен по цветовите, овие видови се декоративни и по однос на листовите кои имаат различна градба и форма и кои на есен можат да добијат специфична боја.

Спиреите немаат посебни барања кон условите на средината, но преферираат топли подрачја. Тие растат на влажни, добро дренирани почви, на локалитети заштитени од летните горештини. Во летниот период можат да им страдаат листовите (подгоруваат) доколку се изложени на јако сонце.

Со оглед на високата декоративност, овие видови на зелените површини се садат самостојно, како солитери, или во групи, а некои од нив и како живи огради и во алпинуми и жардиниери (*Spiraea alpina*).

Нивните гранчиња се свиткуваат под тежината на прекрасните соцветија во време на цветање, кога тие изобилуваат со цветови. Тие претставуваат прекрасен декор и се особено впечатливи било да се работи за јавна зелена површина или домашна градина. Во нашите паркови и другите зелени површини се наоѓаат во мал број, освен *Spiraea x vanhouttei* (Briot.) Zabel, која се среќава почесто и во повеќе категории зеленило. На сите локалитети каде што се најдени добро се развиваат, па во иднина би можеле да бидат проширени и на други места и во зеленилото на градот каде што не се застапени.

Овие особено декоративни видови, поставени при уредувањето на слободните зелени простори од различен тип, се од алохтоно потекло и се внесени во еден период за збогатување на декоративноста на нашите паркови и другите зелени

---

¹⁾ Д-р Јасминка Ризовска Атанасовска, вонреден професор, Шумарски факултет, Скопје, Република Македонија, jratanasovska@sf.ukim.edu.mk

површини и за подигање или потенцирање на естетската вредност на одреден локалитет, односно објект.

2. ПРЕДМЕТ И ЦЕЛ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Предмет на овие истражувања се видовите кои припаѓаат на родот *Spiraea* L., поточно оние кои се среќаваат во парковите во Скопје, во различни категории зелени површини.

Цел на истражувањето е анализа и согледување на состојбата на овие видови, утврдување на нивниот распоред, бројност по локалитети и типови зелени површини, поставеност на зелените површини, како и нивното однесување во услови на месторастењата на кои се наоѓаат и можноста за нивно проширување на други соодветни слободни простори за озеленување. Во контекст на ова е и нивната отпорност, адаптивност и издржливост што подразбира поголема или помала изложеност и поднесување на различните видови загадувања во градски услови.

3. МЕТОД НА РАБОТА

Методот на работа подразбира утврдување на видовите кои припаѓаат на родот *Spiraea* L. на зелените површини во Скопје, по поделни типови зеленило. Бројот на видови кои припаѓаат на овој род кај нас не е многу голем, а за да се види за колку од нив станува збор требаше да се утврдат зелените површини каде што се тие застапени, за понатаму да се согледа нивната состојба, бројна застапеност, виталност, отпорност на загадување во градски услови како и можностите за нивно понатамошно проширување. Со испитувањата се покажа дека спиреите се среќаваат во Градскиот парк, зеленилото пред административни објекти, блоковското, индивидуалното зеленило, паркот на индустрискиот комплекс Железарница и Ботаничката градина на ПМФ.

При сите испитувања се констатира дека нивната застапеност на зелените површини по поделни видови не е така голема и дека некои од нив со оглед на декоративните особини што ги поседуваат, би можеле да бидат проширени на повеќе зелени површини. Воглавно се работи за видови кои се ретки во зеленилото на град Скопје, со исклучок на *Spiraea x vanhouttei* (Briot.) Zabel. која е многу честа и ја има во различните категории зеленило во градот.

4. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Родот *Spiraea* L. припаѓа на *fam. Rosaceae*. Цветовите кај овие видови се ситни и поединечно се губат во масата цветови кои стојат на врвот на едно стебленце.

Овој род се состои од 80-100 видови грмушки, повеќето од Европа, Азија и Северна Америка (до Мексико). Ценети по цветовите кои се појавуваат на пролет и во лето во голем број, а кои се собрани во соцветија, но и по лисјата кои можат да имаат специфична боја на есен, тие претставуваат потенцијал во уредувањето и оформувањето на секој слободен зелен простор.

Спиреите се адаптивни иако преферираат топли лета. Тие растат на влажни, добро-дренирани почви, на места заштитени од јакото сонце. Во нашите паркови и други зелени површини се среќаваат:

ROSACEAE Juss.

SPIRAEOIDEAE Agardh.

SPIRAEA L.

***Spiraea alpina* Pall.**

***Spiraea x bumalda* Burvenich.**

***Spiraea salicifolia* L.**

***Spiraea thunbergii* Sieb.**

Spiraea x vanhouttei (Briot.) Zabel.
Spiraea x billardii Hering.

Spiraea alpina Pall. – Сибирска спиреа

Ареал: Сибир, Монголија и Кина.

Листопадна широко разгранета, широколисна грмушка со висина до 80 см. Овој брзорастежен, светлољубив и студоотпорен вид, расте на свежа и плодна почва. Се размножува со резници.

Декоративни кај овој вид се цветовите кои се со жолтеникаво-бела боја. На зелените површини се сади како солитер или во групи, а може да биде поставен и во жардиниери и во алпинуми.

Изразито редок вид кој се среќава само на една локација, пред административен објект, каде добро се развива.

Spiraea x bumalda Burvenich. – Бумалдова спиреа

Хбрид помеѓу *S. albiflora* (Miq.) Zab. x *S. japonica* L.f. настанат со контролирана хибридизација.

Листопадна широколисна грмушка висока околу 80 см. до 1м., со исправени густе гранки. Овој бавнорастежен, светлољубив и студоотпорен вид е отпорен на аерозагадување, но страда од суша во летниот период. Најдобро се развива на свежа, растресита, плодна и пропустлива почва, на сончеви и светли местоположби, а поднесува и полусенка. Се размножува со резници и положеници. Широките штитести соцветија со црвена боја на цветовите стојат на врвовите на стебленцата и заедно со крупните издолжено ланцетни листови го прават овој вид особено декоративен. Се одликува со долготрајно цветање, цвета преку цело лето, од јули до септември. На зелените површини се сади како солитер или во групи, а од него може да биде оформена и жива ограда. Добро поднесува ниски температури, загаден воздух и поткастрување.

Во зеленилото на Скопје е ретко застапен. Поединечно се среќава во Градскиот парк, паркот на индустрискиот комплекс Железарница и поретко во блоковското зеленило. На овие локалитети добро се развива,

Spiraea salicifolia L. - Врболисна спиреа

Ареал: Русија, Сибир, Далечниот Исток и Јапонија.

Листопадна широколисна грмушка со висина до 2м. Овој бавнорастежен, светлољубив и студоотпорен вид за свој нормален развој бара влажна, плодна и растресита почва. Се размножува со семе, резници и коренови изданци. Декоративни кај овој вид се розевите цветови собрани во тесни метличести соцветија долги околу 12 см. и специфичните листови кои се темно зелени на лице, а светло зелени од опачината. Цвета од јуни до септември. Се сади како солитер или во групи.

Во зеленилото на Скопје се среќава многу ретко, т.е. застапен е со неколку примероци и тоа во Градскиот парк и паркот на индустрискиот комплекс Железарница, каде многу добро се развива.

Spiraea thunbergii Sieb. – Јапонска спиреа

Ареал: Јапонија.

Листопадна широколисна грмушка со жбунест раст и висина до 1м. Оваа спиреа е брзорастежна, светлољубива и студоотпорна. Отпорна е и на суша и нема посебни барања кон почвените услови. Се размножува со семе, резници и коренови изданци. Особено е декоративна на пролет, март-април, кога се појавуваат нејзините бели цветови. Листовите по форма и се ланцетно издолжени. Се сади како солитер или во групи.

Ја има само во Ботаничката градина на ПМФ каде добро се развива. На други локалитети во Скопје не се среќава.

Spiraea x vanhouttei (Briot.) Zabel. - Ванхутова спиреа

Хибрид помеѓу *S. cantoniensis* Lour. x *S. trilobata* L. настанат со контролирана хибридизација.

Листопадна широколисна грмушка висока до 2м, многу разгранета, со лачно свиени гранки во време на цветање. Овој брзорастежен и студоотпорен вид во наши услови, поднесува полусенка и добро се развива на свежа, растресита и плодна почва. Прилагодлив вид на различни типови почви, кои секогаш треба да бидат пропустливи. Се размножува со резници, а поднесува и поткастрување. Декоративен по однос на белите цветови кои се појавуваат во месец мај, јуни. Тие се собрани во соцветија и ги прекриваат избојците по целата нивна должина. На зелените површини се сади како солитер или во групи, а од него можат да се оформат и живи огради.

Покрај оваа примена, овој вид може да се користи и за озеленување на засеци и насипи покрај автопати, бидејќи успешно се прилагодува на стрмни терени. Поднесува и ниски температури, суша и загаден воздух. Најдобро расте на сончеви и светли месторастења.

Многу чест вид на зелените површини во Скопје. Се среќава во скоро сите типови зеленило како блоковско, градски градини, Градски парк, зеленило пред административни објекти. На сите локалитети се развива многу добро.

Spiraea x billardii Hering. - Билардова спиреа

Хибрид помеѓу *S. douglasii* Hook. x *S. salicifolia* L. добиен од Billard во 1854 год.

Листопадна грмушка со исправени гранки и висина 1-1.5м. (2м.), кај нас е до 1м. Поднесува секакви услови на месторастење. Декоративни и се цветовите кои се со темно розева боја собрани во исправени 10-20 см. долги, метличести соцветија. Цвета во текот на летото, јули-август. На зелените површини се сади како солитер или во групи, но и како жива ограда. Се размножува со резници и положеници. Отпорна е на ниски температури и загаден градски воздух. Се користи во пејзажното обликување.

Во Скопје е многу редок вид, кој се среќава во градското зеленило. Многу добро се развива во овие услови.

Табела 1. Распоред на спиреите по нивното потекло и димензии (висина)
Table 1. Schedule of spiraeas by their origin and height

Ред. бр. No	Вид / Species	Ареал/origin	Висина/height
1	<i>Spiraea alpine</i>	Сибир, Кина./Sibir, China	0, 80 m.
2	<i>Spiraea x bumalda</i>	Хибрид/hybrid	0,80-1m.
3	<i>Spiraea salicifolia</i>	Јапонија, Русија/Japan,Rusia	2 m.
4	<i>Spiraea thunbergii</i>	Јапонија/Japan	2 m.
5	<i>Spiraea x vanhouttei</i>	Хибрид/hybrid	2m.
6	<i>Spiraea x billardii</i>	Хибрид/hybrid	1-1,5 m.

Од табелата 1 може да се види дека три од спиреите кај нас се хибриди, три се од Азискиот континент. По однос на висината, три се високи околу 2 м., една околу 1,5, една 1 м. и една е 0,80 м.

Табела 2. Боја на цветови и време на цветање
Table 2. Blossom color and blossoming terms

Ред. бр. No	Вид / Species	Боја на цветови/blossom color	Време на цветање/terms of blossoming	Композициски облици/composition forms
1	<i>Spiraea alpina</i>	жолто-бела/ yellow-white	VII-VIII	Солитер, групи, алпинум, single, groups, alpinum
2	<i>Spiraea x bumalda</i>	Црвена/red	VII-IX	Солитер, групи, ж. огради single, groups, hedge
3	<i>Spiraea salicifolia</i>	Розева/pink	VI-IX	Солитер, групи single, groups
4	<i>Spiraea thunbergii</i>	Бела/white	III-IV	Солитер, групи single, groups
5	<i>Spiraea x vanhouttei</i>	Бела/white	V-VI	Солитер, групи single, groups
6	<i>Spiraea x billardii</i>	Розева/pink	VII-VIII	Солитер, групи, ж. огради single, groups, hedge

Во табела 2 дадени се прегледно спиреите по однос на боите на нивните цветови, од каде се гледа дека по две од нив се со бела боја, односно розева боја, една со жолтеникава и една со црвена боја на цветот.

По однос на времето на цветање, *Spiraea thunbergii* цвета доста рано во споредба со другите, март-април, *Spiraea x bumalda*, *Spiraea salicifolia* и *Spiraea x billardii* цветаат во летниот период, од јуни до август, септември, додека *Spiraea x vanhouttei* цвета мај-јуни.

Во табелата се претставени и видовите според нивните композициски облици. Така сите можат да се сретнат како солитери и во групи, *Spiraea alpina* и во алпинуми и жардиниери поради своите помали димензии, *Spiraea x bumalda*, *Spiraea x billardii* покрај останатите и како живи огради.

Табела 3. Застапеност на спиреите на зелените површини
Table 3. Numerous presence of the *Spiraea* L. species in the green areas

Ред. бр. No.	Вид / Species	Застапеност по зелени површини Presence in the green areas		Број на примероци Number of species	
		Една / One	Неколку Few	Еден / One	Повеќе More
1	<i>Spiraea alpina</i>	+		+	
2	<i>Spiraea x bumalda</i>		+		+
3	<i>Spiraea salicifolia</i>		+		+
4	<i>Spiraea thunbergii</i>	+		+	
5	<i>Spiraea x vanhouttei</i>		+		+
6	<i>Spiraea x billardii</i>		+		+

Во табела 3 се дадени застапеноста и бројот на примероци на поедини видови спиреи на зелените површини. Присутноста по одделните параметри е означена со +.

Табела 4. Виталност и отпорност на видовите спиреи
Table 4. Vitality and resistance of the spiraeas on low temperature and air pollution

Ред. бр. No	Вид / Species	Отпорност на ниски температури Resistance on low temperatures	Отпорност на аерозагадување Resistance on airpollution	Виталност Vitality
1	<i>Spiraea alpina</i>	+	+	+
2	<i>Spiraea x bumalda</i>	+	+	+
3	<i>Spiraea salicifolia</i>	+	+	+
4	<i>Spiraea thunberghii</i>	+	+	+
5	<i>Spiraea x vanhouttei</i>	+	+	+
6	<i>Spiraea x billardii</i>	+	+	+

По однос на ниските температури, отпорноста на аерозагадување и виталноста, се покажа дека сите спиреи на зелените површини во Скопје се однесуваат добро и покажуваат дека во овие градски услови се развиваат оптимално.

5. ЗАКЛУЧОЦИ

Во трудот се опишани и разработени 6 вида од родот *Spiraea* L. кои се среќаваат во нашите паркови и другите зелени површини. Од нив 3 се хибриди, а останатите 3 се од Азискиот континент (Кина, Јапонија, Русија, Далечниот Исток, Сибир, Монголија).

По однос на боите на цветовите, две од спиреите имаат цветови со бела боја, *Spiraea thunberghii*, *Spiraea x vanhouttei*, две со розева, *Spiraea salicifolia* и *Spiraea x billardii*, една со жолтеникава, *Spiraea alpina* и една со црвена боја, *Spiraea x bumalda*.

Според времето на цветање, *Spiraea thunberghii* цвета доста рано во споредба со другите, март-април, *Spiraea x bumalda*, *Spiraea salicifolia* и *Spiraea x billardii* цветаат во летниот период, од јуни до август, септември, додека *Spiraea x vanhouttei* цвета мај-јуни.

На зелените површини видовите од родот *Spiraea* L. можат да се сретнат во повеќе композициски облици. Така сите можат да се сретнат како солитери или во групи, *Spiraea alpina* и во алпинуми, но и во жардиниери, поради своите пониски димензии, *Spiraea x bumalda*, *Spiraea x billardii* покрај останатите, како солитери, во групи и како живи огради.

По однос на димензиите, најголема висина можат да достигнат: *Spiraea salicifolia*, *Spiraea thunberghii* и *Spiraea x vanhouttei*, 2m., потоа *Spiraea x billardii* 1,5 m., *Spiraea x bumalda* 0,80-1 m. и *Spiraea alpina* 0,80 m.

Од изнесеното може да се заклучи дека видовите *Spiraea alpina*, *Spiraea thunberghii* и *Spiraea x billardii* се многу ретки на зелените површини во градот т.е. застапени се со по еден примерок. Со оглед на тоа што добро се развиваат на постојните локалитети т.е. во овие услови, тие би можеле да бидат проширени во повеќе типови зелени површини, т.е. онаму каде не се среќаваат и со поголем број примероци.

Видот *Spiraea x vanhouttei* многу често се среќава на зелените површини во Скопје. Како извонредно декоративен често се наметнува при пејзажното обликување во разни категории зелени површини.

Според отпорноста на ниски температури и аерозагадување може да се заклучи дека сите видови спиреи се отпорни и добро се развиваат во овие услови. Во однос на виталноста покажуваат добри резултати.

6. РЕФЕРЕНЦИ

- [1] Вукиќевик Е. (1974): Декоративна дендрологија. Београд.
- [2] Ризовска Атанасовска Ј. (1996): Застапеност на алохтоната декоративна дендрофлора во Скопје и поблиската околина. Магистерски труд. Скопје.
- [3] Ризовска Атанасовска Ј. (1999): Алохтоната декоративна дендрофлора во урбаните средини од различни климатско-вегетациски подрачја во Република Македонија. Докторска дисертација. Скопје.
- [4] Џеков С. (1954): Скопските паркови и нивната дендрофлора. Скопје.
- [5] Џеков С. (1988): Дендрологија. Скопје.
- [6] Шилиќ Ч. (1990): Украсно дрвечје и грмље. Сарајево-Београд.
- [7] Turner R.J.Jr, Wasson E. (1997) Botanica. New York-Sydney.

SUMMARY

THE SPECIES FROM GENUS SPIRAEA L. IN THE PARKS AND OTHER GREEN SPACES IN SKOPJE

Jasminka RIZOVSKA ATANASOVSKA^{*)}

The Spiraea L. genus has about 80-100 shrub species that spread over Europe, Asia, North America and Mexico. The ones found in our parks and green spaces come: three from Asia (Japan, China, Far East, Mongolia) and three are hybrids.

These are among the most popular landscape shrubs that are spread in almost all categories of green spaces, single or in groups. Their blossoms show up in spring and summer in white, pink and red color. Considering their esthetic values they should be raised in other parks and green spaces in future.

Key words: Spiraea L., shrub species, parks, green spaces, blossom.

---

^{*)} Jasminka Rizovska Atanasovska, Ph.D., associate professor, Faculty of Forestry, Skopje, Macedonia, jratanasovska@sf.ukim.edu.mk